

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Kyseessä ovat yleisen tason tavoitteet, jotka ovat hyviä valintoja koulutusjärjestelmän kehittämisen peruseriaateiksi. Esimerkiksi sinänsä itsestään selvän oloinen tavoite tieteen vapaudesta ei nykyisessä nopeasti ja arvaamattomasti muuttuvassa toimintaympäristössä ole automaattisesti toteutuva asia ja sitä on syytä korostaa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Listatut toimenpidesuositukset, kuten digitaalisen toimintaympäristön riskeihin varautuminen, ovat kannatettavia. Se, päästäänkö valituilla toimenpidelinjauksilla tavoitteisiin ja onnistutaanko niiden avulla esimerkiksi kääntämään teknologiset murrokset kestäväksi kasvuksi ja menestystekijöiksi, jää nähtäväksi. Monet suositukset kaipaavat konkretisointia. Esimerkiksi häirintään, painostukseen ja epäasialliseen vaikuttamiseen liittyvien toimintamallien edistämisen lisäksi toimenpiteissä olisi tärkeä huomioida mallien konkretiaan vieminen.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tässä osiossa tavoitetekstissä viitataan koulutusjärjestelmään laajemminkin kuin korkeakouluihin. Korkeakouluvisio ei sinänsä kata peruskoulutusta, mutta peruskoulutus ja toisen asteen koulutus muodostavat käytännössä pohjan korkeakoulutukselle. Tämä pohja on tutkimustulosten ja maavertailujen perusteella viime vuosina heikentynyt. Mikäli korkeakoulutusvision tavoitteiden halutaan toteutuvan, on tärkeää huolehtia myös peruskoulutuksen uudistamisesta.

On erittäin tärkeää varmistaa, että erityisesti nuorille on tarjolla kattavat koulutusmahdollisuudet, eivätkä nuoret pääse putoamaan järjestelmän ulkopuolelle. Koulutuksen tasa-arvoisuuden ja saavutettavuuden kannalta korkeakoulutuksen maksuttomuus on oleellinen linjaus. Nuorten ohella tärkeitä ovat myös muut ikäryhmät, kuten tekstissä on hyvin todettakin. Niin ikään tekstissä mainittu tuottavuuden kasvu on Suomen tulevan kehityksen kannalta välttämätön asia, jota korkeampi osaaminen tukee.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Monet tämän kohdan toimenpidesuosituksissa esille nostetut asiat kuten kokeiluista esimerkkinä mainittu opintosetelikokeilu ja ennakointi ovat asioita, joihin on syytä erityisesti panostaa. Erilaisia kokeiluja ja parhaimksi havaittuja käytäntöjä voitaisiin uusien toimintamallien osalta hyödyntää selvästi nykyistä enemmän. Ennakointityö puolestaan vaatisi jatkuvuutta, nyt ennakointityötä tehdään koordinoimattomasti ja periodeittain.

Korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksien parantaminen on tärkeää, joskin tavoitteen saavuttaminen edellyttää tarkempia linjauksia yhteistyön käytännön toteutuksesta. Sama koskee muutenkin korkeakoulutettujen työllistymisen helpottamista. Yksittäisistä konkreettisista toimenpiteistä esimerkiksi yhteiset periaatteet etä- ja läsnäopiskelulle ovat tervetulleita ja tarpeen.

Jatkuvan oppimisen rahoituksen ja ohjauksen uudistaminen on kannatettavaa. Jatkuvan oppimisen kohdalla on tärkeää huomioida aikuisväestön mahdollisuudet suorittaa opintoja niin työssä, työn ohella kuin työttömyyden aikana. Korkeakoulutuksen opetustyön arvostus sekä henkilöstön pedagogisten valmiuksien vahvistaminen ovat keskeisiä asioita. Tutkintojen suorittaminen edellyttää riittäviä ja laadukkaita ohjaus- ja opetusresursseja sekä tämän työn arvostamista. Opintojen aikana

luodaan pohjaa opiskelijoiden halukkuudelle tohtorivaiheeseen sekä tutkijan uraan. Tähän houkuttelevuutta rakennetaan mm. ohjauksen ja opetuksen keinoin.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteena oleva tutkimus- ja kehittämistoimintaan panostaminen on välttämätöntä. Kasvun eväitä tarvitaan kipeästi, Suomi on ollut tällä vuosikymmenellä EU:n heikoiten kehittynyt kansantalous.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Suomalaisten ikääntyessä ja eläköityessä koulutuksen kansainvälinen vetovoimaisuus on tärkeää, mutta erityisesti kv. opiskelijoiden pitovoimaan on panostettava nykyistä enemmän. Nyt olemme tilanteessa, jossa monet tänne onnistuneesti rekrytoidut kv. opiskelijat jättävät maan joko valmistuttuaan tai jo kesken opintojen. Toimenpidesuosituksissa mainitut kv-tutkinto-ohjelmien vahvat työelämäyhteydet ja kv. opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saamista ja työllistymistä tukevat muut toimet ovat tarpeen – harjoittelupaikkojen merkitys olisi syytä tuoda esille myös toimenpidesuosituksissa. Korkeakoulut ovat vahvistaneet kansainvälisten opiskelijoiden työelämäyhteyksiä. Toimintaa pitää kehittää ja jatkaa huomioiden, että työelämäyhteyksien rakentaminen edellyttää kaksisuuntaisuutta. Työelämän halukkuuden varmistamiseksi on löydettävä vaikuttavia toiminta- ja tukimuotoja.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteena oleva korkeakoulujen erikoistumisen ja koulutusjärjestelmän vahvistaminen nykyiseltä pohjalta vahvistaa samalla osaamisen osaamista uusia ratkaisuja hyödyntäen. Jo olemassa olevat rakenteet ja osaava henkilökunta sekä vahva alueellinen tuki koulutukseen ovat tärkeitä tekijöitä koulutusjärjestelmän toiminnassa. Tämä korostuu maakunnissa, joissa koulutusjärjestelmä on vahva. Näillä alueilla koulutusjärjestelmän yhteiskunnallinen ja alueellinen vaikuttavuus on suhteessa suurempi kuin siellä, missä on paljon kaikkea.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidelinjauksista mm. korkeakoulujen yhteistyön edistäminen ja tutkimustulosten ja luovien alojen osaamisen hyödyntäminen ja kaupallistaminen ovat välttämättömyksiä.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteeksi on asetettu mm. yksityisen rahoituksen monipuolinen vahvistuminen.
Mahdollisuuksissa kerätä kaivattua yksityistä rahoitusta on huomattavia eroja alueiden välillä.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Lähtökohtaisesti heikommassa asemassa olevien alueiden yksityisen rahoituksen lisääminen edellyttää toimenpiteitä, esimerkiksi erilaisia kannusteita.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Vision tavoitteet ja toimenpidesuositukset ovat hyviä ja kannatettavia. Visiopapereille luonteenomaisesti sen linjaukset ovat toisaalta varsin yleisellä tasolla. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ja samalla koko Suomen tulevaisuuden kannalta kyse on tärkeästä asiakirjasta, jonka toimenpidelinjauksia konkretisoidaan aikanaan muissa OKM:n hallinnonalan asiakirjoissa ja mm. hallitusohjelmassa.

Yksi asia, joka ei visiossa juuri näy, on alueellinen ulottuvuus. Käytännössä Suomi kuitenkin muodostuu alueista ja koulutus tapahtuu eri alueilla, joilla on omat erityispiirteensä. Esimerkiksi Itäinen Suomi on osa Naton ja EU:n etuvartiota itään. Tärkeä tapa lisätä alueen elinvoimaa ja kokonaisturvallisuutta on saada alueelle osaavia ihmisiä, tällaisia asioita ei ole nostettu visiossa esille. Käytännössä yleisilläänkin toimenpidelinjauksilla on alueellinen ulottuvuus: esimerkiksi

tavoitteeksi asetetussa yksityisen rahoituksen monipuolisessa lisääntymisessä on huomattavia eroja alueiden välillä. Erojen kaventamiseksi on hyvä miettiä keinoja.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Vision tilannekuva on kaikessa koruttomuudessa oikeaan osunut – Suomen talouden kehitys on ollut melkein olematonta vuoden 2007 finanssikriisin jälkeen ja toisaalta kansainvälinen demokratiakehitys herättää huolta. Myös monet koulutusta ja tutkimusta koskevat huomiot (esimerkiksi korkeakoulutettujen OECD-maita alempi osuus, korkeakouluopintojen myöhäinen aloitusikä ja T&K-henkilöstön verrokkimaita alhaisempi koulutustaso) ovat omiaan herättämään huolta tulevaisuudesta.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visiossa peräänkuulutetaan aiheellisesti rohkeutta, mutta onko asiakirja itsessään kokonaisuutena riittävän rohkea. Keskeinen avoin kysymys on, riittävätkö sinänsä oikean suuntaiset linjaukset muuttamaan huolestuttavia kehityspiirteitä ja vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin – ja kääntämään koulutusjärjestelmän ja koko Suomen suunnan?

9. Muut kommentit

--

Mahonen Sirpa
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto - Maakunnan edunajaminen, yksikkö